

Mülk Sûresi

- “Mekke döneminde nâzil olmuştur. Otuz âyettir. Adını ilk âyette geçen ‘mülk’ (hükümranlık) kelimesinden alır. Tebâreke, Mücâdele, Mâni’a, Münciye, Vâkıye ve Mennâ’a¹ olarak da adlandırılır.

‘Sözünüzü ister gizli ister aşikâre söyleyin, O kalplerdeki duygu ve düşünceleri hakkıyla bilendir.’ mealindeki 13. âyetinin, müşriklerin Hz. Peygamber’in aleyhinde konuşmaları ve birbirlerine, ‘Muhammed’in tanrısının duymaması için gizli konuşun.’ demeleri üzerine nâzil olduğu bildirilir.

Mülk Sûresi’nin temel konusunun Allah’ın varlığını, birliğini, kâinatı yaratıp yönettiğini ve âhiretin mevcudiyetini kanıtlamak olduğunu söylemek mümkündür. Sûrenin muhtevası iki bölüm halinde açıklanabilir.

Kâinatın yaratılış ve yönetiliş iktidarının Allah’ın elinde bulunduğunun ifadesiyle başlayan birinci bölümün ilk âyetlerinde, içinde yaşanan âlemin bir imtihan dünyası olduğu belirtilir. Ardından ilâhî kudretin tabiata verdiği mükemmeliyetten bazı örnekler zikredilir (âyet 1-5). Daha sonra tabiatın mükemmel yapısı ve işleyişini gözlemek için duylara, duyların algısını değerlendirip yüce yaratıcıya ulaşmak için akla sahip kılınan

- 1 Tebâreke kelimesi teâlâ ile birlikte veya tek başına tâzim ve dua amacıyla kullanılmaktadır. Sözlükte “kişinin bir yerde durup bir işi yapmakta devam etmesi” anlamındaki bürûk kökünden türeyen ve “tefâul” kalıbından fi’l-i mâzî olan tebâreke “hayır, lütuf ve ihsanı her ölçünün üstünde olan, zâtında ve sıfatlarında yüce ve münezze olan” demektir.
Mücâdele: Bir şeyin üstesinden gelmek için yılmadan, bıkmadan uğraşma, çalışma, dinme.
Mâni’a: Sözlükte “mahrum etmek, vermemek, engel olmak” mânasındaki men’ kökünden türemiş bir sıfat olup “kötü şeylere engel olan, bunların gerçekleşmesine müsaade etmeyen” anlamına gelir. Tirmizî’de, İbnu Abbas (r.a) Resûlullah’ın (s.a.s) şöyle dediğini belirtir: “*Bu sûre (kabir azâbına veya kabir azâbına sebep olan günahlara karşı) engeldir, bu sûre kurtuluş sebebidir, kişiyi kabir azâbından kurtarır.*” (Tirmizî, Sevâbu’l Kur’ân, 9).
Münciye: Kurtaran, kurtarıcı.
Vâkıye: Koruyan, muhafaza eden (sûre).
Mennâ’a: Engel olan, önleyen, alıkoyan, meneden.

insanlardan gerçeğe karşı direnenlerin durumlarına temas edilir ve uhrevî akıbetlerinin acıklı tasvirleri yapılır. Cehennem ehlinin dünyada iken ilâhî tebliğe kulak verip akıllarını kullanmış olsalardı, alevli ateşe maruz kalmayacakları yolunda itirafta bulunacakları haber verilir. Nihâî akıbeti henüz görmeden rable-rine haşyet derecesinde saygı gösterenlerin fevkalade güzel bir muamele ile karşılaşacakları ifade edildikten sonra, yüce yaratıcının her türlü hareket, davranış, düşünce ve duyguya vâkıf olduğu bildirilir (âyet 6-14).

İkinci bölümde, semâ örneğiyle evrenin mükemmelliğine işaretilen birinci bölüme karşılık arzın, insan türünün yaşamasına uygun hâle getirilişiyle ilâhî lütuf ve kudrete temas edilmiş, kuş türünün tabiattaki mükemmel konumuna değinilmiş, insana verilen zâhirî ve bâtınî yetenekler hatırlatılmış, tabiatta hâkim olan ilâhî-tabiî kanunların aksaması durumunda insanın elinden hiçbir şey gelmeyeceği belirtilmiştir. Bütün bunlara rağmen geçmiş peygamberler döneminde olduğu gibi (âyet 18) dinî gerçekleri yalanlamaya devam edenlerin akıbetlerinin elem verici bir hayat olacağı ifade edilmiştir. Âyetlerden, muhatapların Allah'ın varlığından ziyade âhîret hayatının mevcudiyetini inkâr ettikleri anlaşılmaktadır. Çünkü âhîret hayatı insana sorumluluğunu hatırlatmakta ve gaflet içinde geçirdiği hayatın tadını kaçırmaktadır (âyet 15-30).

Mülk Sûresi gafletin bürüdüğü kalplere tutulan bir güneş gibidir. İlâhî güneş bu yüreklere nüfuz edebilmek için çeşitli yönlerden ışınlarını salmakta, ancak insanlar bu ışınların ziyâsından uzak kalmaktadır. Yûsuf Sûresi'ndeki bir âyet de (Yûsuf, 105) aynı hususa temas etmektedir: *'Göklerde ve yerde nice işaretler vardır ki inkârcılar hiç ilgi göstermeden yanlarından geçip giderler.'*

Hız. Aişe'den rivâyet edilen bir hadiste Resûlullah'ın Secde ve Mülk sûrelerini her gece yatmadan önce okuduğu, yolculuk sırasında da bunu ihmal etmediği belirtilmektedir (Tirmizî, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 9). Âlûsî, sûrenin faziletine dair bu tür haberlere dayanarak Mülk Sûresi'ni her gece okumanın mendup olduğu (tavsiye edildiği) şeklindeki bir görüşü nakleder. Übey b. Kâ'b'dan rivâyet edilen ve bazı tefsir kaynaklarında yer alan,

'Mülk Sûresi'ni okuyan kimse Kadir gecesini ihyâ etmiş gibi olur.'
mealindeki hadîsin mevzu olduğu belirtilmiştir."²

Mülk Sûresi'nin Fazileti

- "İbn Abbas'tan (r.a) şöyle rivâyet edilmiştir: 'Sahâbelerden birisi, kabir olduğunu bilmeden bir kabrin üzerine bir çadır kurdu. Birden birisinin Mülk Sûresi'ni okuduğunu fark etti. Hz. Peygamber'e gelip, 'Yâ Resûlallah! Çadırımı bir kabir üzerine kurmuşum. Oranın kabir olduğunu bilmiyordum. Birden birisinin Mülk Sûresi'ni okuduğunu duydum.' dedi. Hz. Peygamber, '*O sûre, -Allah'ın azâbından- koruyucudur. O, kurtarıcıdır, kişiyi kabir azâbından kurtarır.*' buyurdu.' Bu hadîsi Tirmizî *Sünen*'inde rivâyet etti. Hz. Peygamber zamanında 'el-münciye' (kurtarıcı) denilirdi."³
- "Ebû Hüreyre'den şöyle rivâyet edilmiştir: 'Allah (c.c) Resûlü (s.a.s) buyurdu ki: 'Kur'an'da otuz âyetli bir sûre bir adama şefaet etti. Nihayet o bağışlandı. İşte bu sûre Mülk Sûresi'dir.'

Câbir'den (r.a) şöyle rivâyet edilmiştir: 'Peygamber Efendimiz (s.a.s) Secde ve Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı.'(Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 9)

Ebû Hüreyre (r.a) anlatıyor: 'Resûlullah (s.a.s) buyurdular ki: 'Kur'ân-ı Kerîm'de otuz âyetlik (şânı yüce) bir sûre vardır. Bu sûre (kendisini okuyan) kimseye (kıyâmet günü) şefaet eder ve Allah'ın (c.c) onu affetmesini sağlar. Bu sûre '*Tebârekellezî bi-yedihi'l-mülk'tür.*'

Tirmizî'de, İbn Abbas (r.a) Resûlullah'ın (s.a.s) şöyle dediğini belirtir: '*Bu sûre (kabir azâbına veya kabir azâbına sebep olan günahlara karşı) engeldir, bu sûre kurtuluş sebebidir, kişiyi kabir azâbından kurtarır.*' (Tirmizî, Sevâbu'l-Kur'ân, 9). Âlûsî der ki: 'Ben de temyiz yaşından beri bu sûreyi okumaya devam ediyorum. Beni buna muvaffak kılan Allah'a (c.c) hamd eder, bundan böyle de yardım ve kabulünü dilerim.' (Âlûsî, Rûhu'l-Meânî)."⁴

2 M. Kâmil Yaşaroğlu, *İslâm Ansiklopedisi*, c. 31, s. 542.

3 İsmail Hakkı Bursevî, *Muhtasar Rûhu'l-Beyân Tefsiri*, c. 9, s. 205.

4 <http://mulksuresi.gen.tr/mulk-suresi-fazileti.html>

- “Ey yaratılmışların en şefkatlisi! ‘*De ki: O,*’ sizi kendisine ibâdete çağırduğım, tüm nimetlerin sahibi ‘*Rahmân’dır. Biz*’ sadece ‘*O’na inandık*’ sizin inkâr ettiğiniz gibi inkâr etmedik ‘*ve O’na dayan-dık.*’ İşlerimizi başkasına değil, O’na bıraktık ve bildik ki O’ndan başka her şey ne olursa olsun, hiçbir zarar ve fayda verme gücüne sahip değildir.

Ey Mekke kâfirleri! ‘*Artık*’ bizden ve sizden ‘*kimin apaçık bir sapıklık*’, hatâ ‘*içinde olduğunu yakında*’ azâbı görünce ‘*bileceksiniz.*’

Ey yaratılmışların en üstünü! ‘*De ki: ‘Baksanıza!’* Bana haber veriniz. ‘*Suyunuz*’ tümüyle ‘*yerin dibine çekilse*’ kovaların ulaşamayacağı ve başka bir yolla elde etmeniz imkânsız bir hâle gelse, o zaman ‘*siz kim bir akarsu*’ veya kaynağı elle ulaşılabilecek kadar kolay, görünen pınarları kim ‘*getirebilir?*’

Eğer o kadar nimet arasında neden sadece su söz konusu edilmiş denilirse şu cevabı veririz: ‘Çünkü su varlıkların en değerlisi ve en kıymetlisidir.’

Bir hadis-i şerifte Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur: ‘*Allah’ın kitabında ancak otuz âyetlik bir sûre var. Bir adama şefaati etti ve onu cehennemden çıkarıp, cennete koydu. O, Tebâreke Sûresi’dir.*’

Teyisîr adındaki eserde verilen bilgiye göre: ‘Bu sûre, otuz âyettir. Üç yüz otuz üç kelimedir. Bin üç yüz yirmi bir harftir.’

Bir başka hadiste de şöyle buyrulmuştur: ‘Ben *Tebârekellezî bi yedihi’l-mülk* sûresi’nin her müminin kalbinde (ezberinde) olmasını arzuladım.’⁵

ÂYET 1

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Tebâreke'illezi bi-yedihi'l-mülkü ve hüve alâ külli şey'in kadîr (kadîrun).

Hükümranlık elinde olan Allah, yücedir.

O, her şeye hakkıyla gücü yetendir.

(Diyanet)

***Mutlak hükümranlık elinde bulunan Allah,
yüceler yücesidir ve O'nun her şeye gücü yeter.***

(Elmalılı Hamdi Yazır)

- “*Ne yücedir O ki...*” Yani ezeli kemâl sıfatı, sonsuz hayır ve bereketleriyle evvel ve âhir (başlangıç ve son), âşikâre (açıkta) ve gizlide her şeyden üstün olarak daim ve bâkî olan, yüceliği öteden beri beyan edilegelen delil ve eserlerinin, lütuf ve nimetlerinin, fiil ve tasarruflarının akıllara sığmaz görüntüleriyle apaçık bulunan ne yüce feyyâzdır (bereket ve bolluk verendir) O Hak Teâlâ. ‘*Mülk O'nun elindedir.*’ Yerde ve gökte, bütün kâınatta, dünya ve âhîret tasarruf ve saltanatı, yaratma ve yok etmesi, ele geçirme ve yönetmesi, emrini yerine getirtme ve hükmünü icra etmesi, iyi davranması ve zorlaması, cezâlandırması ve ikramı, ihsanda bulunması ve nimet vermesi hep O'nun kudret elindedir. Hepsi emir ve irâdesi, hüküm ve kudretiyle cereyan eder. Dilediğini mülkünde kullanan yahut kuvvet verip mülke kavuşturan ve kavuşturacak olan da ancak O'dur. Verdiklerine de tamamen vermediği gibi, kendi adına hareket etme selâhiyetini (yetkisini) de ebedî olarak vermez. Mülkünü kendi elinden çıkarmaz. Kendine ortak kılmaz, çünkü şirkten berî (uzak) ve yücedir. Yalnız kendi hükmü altında memur olmak üzere vekâleten ve geçici olarak verir, dilediği zaman da alır. Çünkü mülk hakkı, bizzat

kendisinin ve mülkün hakikatı doğrudan doğruya O'nun kudret elindedir. 'Ve O, her şeye kâdirdir.' Mülk elinde olduğu gibi, her dilediğini dilediği şekilde eksiksizce yapmaya tam bir kudretle güç yetirmektedir. Hiçbir yardımcıya, vezire, vekile ve vâsitaya ihtiyacı yoktur. Her ne isterse kendi kudretiyle yapar. Hiçbir irâdesi hikmetsiz değildir, ol deyince oluverir. Dilerse zorla yaptırır, dilerse hürriyet verir. Dilerse küçültür, dilerse büyütür. Dilerse sıkar; dilerse açar; dilerse yıkar, dilerse yapar; dilerse daha başka âlemler yaratır ve onlarda da dilediği gibi tasarrufta bulunur. Ancak O'nun ortağı olmaz. O, öyle yüksek, öyle yüce, öyle fenâdan ve âcizlikten berîdir. [Bu konuyla ilgili olarak "De ki: Mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kâdirsin." (Âl-i İmrân, 26); "Geceyi gündüze sokarsın, gündüzü geceye sokarsın; ölüden diri çıkarırsın; diriden ölü çıkarırsın, dilediğini hesapsız rızıklandırırırsın." (Âl-i İmrân, 27); "Din gününün sahibidir." (Fâtîha, 3) ve "Allah kendisinden başka tanrı olmadığına şahitlik yaptı..." (Âl-i İmrân, 18) âyetlerinin tefsirlerine bkz.]⁶

- "Hakk'ın birliği ve sayılamayacak kadar çok isim ve sıfatlarından neşet eden (meydana gelen) hâllerinin ve tecellilerinin çok olduğu kendisine keşfolunan kimseye şu husus kapalı değildir: Hakk'ın memleketinin, mülkünün ve melekûtunun (mânâ âleminin, gayb âleminin) genişliği, yokluk aynasında zâhir olan sonsuz isim ve sıfatlarının tabakaları gereğidir. O aynada söz konusu isim ve sıfatlardan sonsuz ve uçsuz bucaksız olan gölgelerin heykelleri zuhur eder. Bu isimlerden kimisi kimisinin üstünde, bazısı bazısının karşısındadır. Yine onlardan bazısı görünürken diğer bir kısmı da görünmez. Dolayısıyla bütün varlıklar, isimler ve sıfatlar âlemindeki bağlantı ve ilişki katmanları ile birbirlerine bağlıdırlar. Bu yüzdendir ki Allah Teâlâ kitabında mülkünün büyüklüğünü, hayırlarının çokluğunu ve mazhar (zuhur yeri) ve yaratıklarındaki bütün tasarruflarında yalnızlığını ve yegâneliğini (teklîğini) bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

6 Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, c. 8, s. 197-198.

Kendilerine yetecek rızıklarını vermek sûretiyle bütün mazharlarına karşı ‘*Rahmân*’, kendilerini cennete ve Sidretü’l-Müntehâ’ya ulaştırdığı seçkin kullarına karşı ‘*Rahîm*’, sayılamayacak kadar çok isim ve sıfatlarının hepsi ile görünen ve görünmeyen her şey üzerinde zâhir olan ‘*Allah’ın adıyla başlarım.*’

‘*Hükümranlık elinde*’ ve hükümranlığında tasvirler ve takdirler şeklinde işleyen bütün sevk ve idareler kudretinin kabzasında (elinde) ‘*olan*’ kâmil hükümdar olan ‘*Allah*’, hayır ve bereketlerin çokluğundan ‘*yücedir.*’ Aksi nasıl mümkün olur? Zîra ‘*O*’, cömertliğinin ve varlığının uzantıları olan ‘*her şeye*’ kapsayıcı kudreti ve kâmil irâdesi ile ‘*gücü yetendir.*’⁷

- “‘*Mülk elinde olan Allah, yüceler yücesidir.*’ Âyette geçen ‘mülk’ kelimesinden maksat, cisimler âlemidir. Nitekim ‘melekût’tan maksat da nefisler âlemidir. Bu yüzden yüce Allah, mülk âlemi üzerinde dilediği gibi tasarruf etmekle zâtını vafederken (târif ederken) ‘tebareke=yüceler yücesidir’ ifadesini kullanmıştır. Bu kelime ise, büyüklüğün son sınırını, yücelik ve bereketliliğin, ziyadeliğinin nihayetini ifade eder. Ama irâdesi doğrultusunda melekût âlemine boyun eğdirmesinden söz ederken ‘tesbih’ ifadesini kullanmıştır. Bu ise tenzih demektir. Buna şu âyeti örnek gösterebiliriz: ‘*Her şeyin melekûtu kendi elinde olan Allah münezzehtir.*’ (Yâ-Sîn, 83) Mülkün ve melekûtun her birine uygun olan ifade kullanılmıştır. Çünkü büyüklük, ziyadeliğe ve bereketlilik cisimlere, münezzehtik de maddeden soyut şeylere daha uygun düşmektedir. Buna göre âyetin anlamı şöyledir: Mülk âleminin tasarrufu kudret elinde olan Allah yüceler yücesidir, (Ekber’dir) büyüktür. Mülk âlemi üzerinde O’ndan başkası tasarruf edemez. Var olan bütün cisimler O’nun eliyle var olmaktadırlar, başkasının eliyle değil. Ve O, bunlar üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunur.

‘*Ve O...*’ mümkün olup da var olmayan ‘*her şeye de Kâdir’dir*’, onları dilediği gibi var eder. Çünkü kudret karinesi (işareti), bir şeyi mümkünlüğe has kılar. Zîra onunla illetlendirilmiştir (mümkün olması, O’nun kudreti sebebiyledir). Bu yüzden kudret karinesiyle

7 Abdülkâdir Geylânî, *Geylânî Tefsiri*, c. 6, s. 159-160.

birlikte zikredilen şey için ‘kudretin makduru’dur (güç yetirile-
nidir) denir. Çünkü mümkündür.”⁸

Buradan anlıyoruz ki, Allah’ın nefislerimiz üzerindeki tesiri Zât-ı
İlâhî’si ileidir. Her gücün O’nun elinde oluşunu idrak, O’nu ten-
zih etmek demektir. Yani hiçbir vasıfla O’nu anlayıp anlatamaya-
cağımızı bize gösterir. Anlaşıyor ki bu ilk âyet Allah’ın zâtının
bize hatırlatılmasıdır. Bu âyetten anlaşılıyor ki, sebep görülebi-
lir ama hâdiseyi sebebe bağlamak günahtır.

- “*Tebâreke*’ kelimesinin kökü olan bereket kelimesi, ister hissî ol-
sun, ister aklî olsun ziyadelik ve artış anlamı ifade eder. ‘*Şanı yüce*’
diye tercüme ettiğimiz *tebâreke* kelimesi, Allah’ın kemâlinin zir-
vesine ve yüceliğin doruğuna delâlet eder. Her işte tam hüküm-
ranlık ve kudret elinde olan, emreden, yasaklayan, veren, engel
olan, yaşatan, öldüren, yücelten, alçaltan, fakirleştiren, zengin-
leştiren, hasta eden, şifa veren ve daha birçok büyük işleri ya-
pan Allah Teâlâ zat, sıfat ve fiil olarak yücedir ve kutsaldır. (...)

Râğıb el-İsfehanî, ‘bereket’ kelimesini şu şekilde izah etmiş-
tir: el-Bereketü, ilâhî hayrın bir şeyde bulunmasıdır. İçerisinde
bu hayrın bulunduğu şey de ‘mübârek’tir. İlâhî hayır, sayılamay-
acak ve zabturbat (sınırlandırma) altına alınamayacak bir şe-
kilde, hissedilemeyecek bir biçimde çıkınca, kendisinden his-
sedilemeyen bir fazlalığın çıktığı her şeye mübârek denilmiştir.
Onda bereket vardır. Kevaşî adındaki eserde ise ‘tebâreke’ keli-
mesinin, ‘Allah yaratıkların özelliklerinden yüce oldu’ anlamına
geldiğini, b-r-k harflerinden yapılan tüm kelimelerin bu mânâyı
içerdiği söylenmiştir.

‘O’nun her şeye’ tam anlamıyla ‘*gücü yeter.*’ İşlerin incelik ve yü-
celiklerinde yüce hikmetinin gerektirdiği şekilde teşekkül eden
irâdesinin icabına göre tasarruf eder.”⁹

Mübârek olan her şeyde hayır ihtiva eden bir fazlalık vardır.
Sûnenin ilk âyetine, hikmetiyle oluşturduğu varlığı, irâdesiyle
tasarruf eden Allah’ın adıyla başlanmıştır.

8 İbn Arabî, *Tefsir-i Kebir Te’vilât*, c. 2, s. 1321.

9 İsmail Hakkı Bursevî, *Muhtasar Rûhu’l-Beyân Tefsiri*, c. 9, s. 184-185.

- “O yüce ve övülmüş olan, benzerleri, oğulları ve rakipleri olmaktan berîdir. Mutlak hükümrânlığı elinde tutan O, kuvveti ve gücü (havl) ile bu hükümrânlığı istediğine bağışlar, istediğinden uzaklaştırır ve O buna Kâdir’dir.”¹⁰
- “Bidâyetsiz ezelden nihayetsiz ebede (başlangıcı olmayan sonsuzluktan sonu olmayan sonsuzluğa) kadar her şey O’nun esmâ ve sıfâtının (isimleri ve sıfatlarının) tecelliyâtının zuhuru, evvel, âhir, zâhir, bâtın her şeyin mülkü, yed-i sübhânisinde (her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan elinde) ve vücuduyla mevcûd, sıfatıyla muhit (ihâta eden, kuşatan), esmâsıyla mâlum (bilinen), ef’ali ile zâhir (fiilleri ile meydana olan), âsârı (eserleri) ile meşhûd (şâhit olunan, görünen) olan Allah, bizâtihi ne derece büyük, ne derece hayırlı ve bereketlidir. O, kabza-i tesarrufunda (hüküm ve irâdesinin elinde) olan milkinden (mülkünden) münezzeh, fakat milki O’ndan münezzeh (tenzih edilmiş) değildir. (*Elif harfi gibidir. Elif harfi hiçbir harfle irtibatlı olmadığı halde, ondan oluşmuş bütün harfler Elif’e ihtiyaç duyar.*)¹¹

Mahlûkatın sıfatlarından müteâli (yüce) olan Zât-ı Mutlak, kudret-i şâmile (her şeyi kapsayan kudreti) ve irâde-i kâmile (koursuz, kâmil irâde) ile her şeye istediği gibi kâdirdir. Öyle hâlık (yoktan var eden, yaratıcı), öyle mûciddir (yaratandır). Milkinde, melekûtunda cereyan eden bütün tedbirler, tasarruflar O’nun irâdesi, kudreti hâricinde değildir. Vâsıtasız bu kâinatı halkeden, maddeye, müddete, modele ihtiyacı olmadan mevcûdatı yaratan, isterse icat, isterse idam (yok) eden, muhyî (maddî mânevî hayat veren, diriltten) ve mümît (öldüren, helâk eden) sıfatlarının sahibi olan Zât-ı Ehadiyyet (Cenâb-ı Hakk’ın zâtının birliği) şerikten (ortaktan) münezzehdir, şebîhi (benzeyeni), naziri (eşi), niddi (denği) yoktur, ‘*lem yelid ve lem yûled*’dir (doğurmamış ve doğurulmamıştır). Dilediğine niyâbeten (vekâleten), muvakkaten (geçici olarak) milkinde cüz-i tesarruf (idâre yetkisi) verir, istediği zaman azleder (vazifesinden ayırır).¹²

10 Sahl b. Abd Allah al-Tustari, *Tafsir al-Tustari*, s. 240-242.

11 *Derleyenin Notu.*

12 Şemseddin Yeşil, *Füyûzat*, c. 7, s. 373.

Aynı mânâyı ihtiva eden Âl-i İmrân Sûresi'nin 26. âyetinde İbn Arabî şu açıklamayı yapar:

- “*De ki: Mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kâdirsin.*’ (Âl-i İmrân, 26).

‘*De ki: Mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım!*’ Cisimler âlemi mülkünün mutlak mâliki (sahibi) sensin. Onun üzerinde dilediğin gibi tasarruf edersin. Senden başka mâlik, senden başka tasarruf sahibi ve senden başka müessir (tesir eden) güç yoktur. ‘*Sen mülkü dilediğine verirsin.*’ Dilediğini bu mülkü bir kısmı üzerinde tasarruf sahibi kılarırsın. ‘*Ve mülkü dilediğinden geri alırsın.*’ Tasarruf yetkisini başkasının eline verirsin. Aslında, ortada bir başkası yoktur. Sadece, tasarruf yetkisini bir elden bir başka ele (*Bir isminden başka bir ismine*¹³) intikal ettirirsin. Dolayısıyla, her hâlükârda, değişik görünümle de olsa onun üzerinde tasarrufta bulunan sensin. ‘*Dilediğini yüceltirsin.*’ İzzetinin (yüceliğinin, ululuğunun) nurlarından biri nuru ona bahşetmek sûretiyle yüceltirsin. Çünkü bütün izzet Allah’ındır. ‘*Dilediğini de alçaltırsın...*’ Üzerindeki izzetinin giysisini çıkarmak sûretiyle alçaltırsın, böylece ortada zelil olarak kalakalır.

‘*Her türlü iyilik senin elindedir...*’ Bütün hayır sadece senin elindedir. Sen mutlak kudret sahibisin. İrâden doğrultusunda verirsin. Bazen bazı görünümlere izzet ve kibriyâ sıfatıyla tecellî edersin, bu görünüme izzet ve görkem giysisini giydirirsin. Bazen kahır ve zelil kılma (hor ve hakir kılma) sıfatıyla tecellî eder, bu görünüme aşağılık ve küçüklük giysisini giydirirsin, bazen aziz kılan sıfatıyla tecellî edersin, zelil kılarırsın, bazen zelil kılan sıfatıyla tecellî edersin, aziz kılarırsın. Bazen ganî sıfatıyla tecellî edersin, mal verirsin. Zengin kılan sıfatıyla tecellî edersin, fakir kılarırsın. Yani onu maldan müstağni (ihtiyaçsız), hiçbir şeye ihtiyacı olmayan bir fakir kılarırsın.”¹⁴

- “Hz. Şuayb’ın Kademi Üzerindeki On İkinci Kutup: Kur’ân-ı Kerîm’den sûresi *Mülkü elinde tutan Allah mübârektir*, diye

13 *Derleyenin Notu.*

14 İbn Arabî, *Tefsir-i Kebir Te’vilât*, c. 1, s. 182.